

HORVÁT BOLDIZSÁR ÉS ANDRÁSSY GYULA

MEZEY BARNA

ELTE ÁJK
JOGTÖRTÉNETI KUTATÁSOK

A SZERZŐ:

PROF. DR. MEZEY BARNA

PROFESSOR EMERITUS

ELTE ÁJK

MAGYAR ÁLLAM- ÉS
JOGTÖRTÉNETI TANSZÉK

MEZEYB@AJK.ELTE.HU

2025. február 24.

1867. február 20-án az uralkodó kinevezte az Andrássy-kormány tagjait.

Ezzel megkezdte munkáját az első, valóban a parlamentáris kormányzati elvárásoknak megfelelő, választásokon többséget szerzett pártból kinevezett felelős minisztérium. A kormány tagjai nagyrészt a Deák párt magjához tartozó vagy ahhoz közel álló politikusok közül került ki. Eötvös József, Festetics György, Gorove István, Lónyay Menyhért, Mikó Imre és Wenckheim Béla mellett Andrássy miniszterei között találjuk Deák Ferenc bizalmasát, az ügyvéd Horvát Boldizsárt is.¹ Horvát Boldizsár az egyetlen polgári származású politikusként került az állami adminisztráció csúcsszervébe. De hiába

volt 'nem nemes', „a legtöbb reputációval bír.”²

Horvát, a polgári átalakulás és a liberális reformok iránt elkötelezett politikus úgy gondolta, a kormányban élére állhat a rendszer átalakításának, tervezte, hogy igazságügyért felelős miniszterként ő ütemezi majd racionális sorrendben a polgári reformokat. Ezzel szemben a többiek, „nem fogadják el elveit, miket demokratiának mondanak (Andrássy, Eötvös, Wenckheim; 'pedig' hozzá teszik 'mi nem vagyunk demokraták'), sem érélyes rendszabályait, mert ők nem mernek...”³ Horvát erős keserőséggel vette tudomásul a kormány tévovaságát, elégedetlen volt a kormánnyal, minisztertársaival, a kabinet munkájával. Nehezen viselte Andrássy halogató taktikáját, mely úgy próbált túllépni a kellemetlen ellenzéki jelenéseken, hogy nem vett rólu tudomást. A mondás az volt, hogy „majd leélik magukat.” Erre a sorsra jutott a vármegye-kérdés, a honvédelügy és a sajtótámadások is. Elkeseredésében 1867 novemberében bizalmasan megvallotta, „nem hiszi, hogy szabadelvű reformokat e cabinettel keresztül vihet, s visszalépni készül.”⁴

Horvátnak hihetetlen munkabírása volt. Képes volt több társa, sőt az egész kormány helyett dolgozni, de nehezen viselte el az ellenérvelést, nem volt felkészülve arra a taktikai csatározásra, amely együtt járt a kormányzati politikával.⁵ Kritikusa utóbb úgy jellemezte Horvát Boldizsárt, mint afféle „dusz-

zogó” embert, aki „úton-útfélen kínálta lemondását”.⁶ Az ténynek látszik, hogy a „tisztá” képletekben gondolkodó igazságügyi miniszter programjának első nagy buktatója maga a kormány volt, ahol a kompromisszumkeresés felülírta az ideákat. Becsületére legyen azonban mondván, hogy ennek ellenére „mégis ő volt a kormány legtöbb javaslatának védelmezője és képviselője az alsóházban; akár egyeztetek azok elveivel és nézeteivel, akár nem.”⁷ S egyetlen tárca sem hajtott végre olyan mindenre kiterjedő reformprogramot, mint az igazságügyi.

Más vonatkozásban viszont vezető szerephez jutott a kabinetben. Miután bírta Andrássy bizalmát, ő lett a kormány „írnoka”. „[Horvát] Bódi érélyesen beszél, szépen ír, legtovább lát, fáradhatatlanul munkás, becsületes ember” – jegyezte le naplójában Lónyay Menyhért.⁸ Nevéhez fűződött a trónbeszéd szövegének megfogalmazása, ő volt a legtöbb előterjesztés előkészítője, szövegezője. „Felhasználják, mindent vele fogalmaztatni s védelmeztetni.”⁹ Legendák terjengtek arról, hogy milyen gyorsan és kiváló fogalmazásban készítette el az államiratokat, ha kell, a térdén firkálgatva. Úgy tartották, hogy ami a kormány dokumentumaiban jó és szép, mind tőle származik, ami döcögős, azt a minisztertanács ülésén társai erőszakolták a szövegbe. „Amint igaz is, a ministerek közül – stíljé csak neki volt.”¹⁰ Így kerülhetett sor arra az

esetre, amit ő csak úgy fogalmazott, hogy „fogságom Andrásynál”.¹¹ A kormányfő magához rendelte Horvátot és szemére hányt, hogy neki jöllehet három órán belül indulnia kell Bécsbe, még mindig nincsenek birtokában az uralkodónak szánt leiratok szövegei. Az igazságügyminiszter jelezte ugyan, hogy már készített három tervezetet, amit át is adott, Andrassy „karomnál fogva bevezetett a szomszéd szobába, amelyben a minisztertanács tartotta üléseit. Amint a szobába betolt, maga hirtelen visszavonult s az ajtót e biztatással zárta rám: „Most hat óra múlt, fél nyolckor készen kell lenned, addig nem eresztelek ki.”¹² Igaz, utána „egész örömmel és erővel rázván meg jobbotmat –, dehogy nem tudsz szá-

momra formulázni, csak akarnod kell!”¹³

Andrásynak szüksége volt Horvára, de alkalmanként ő is megkísérelte megkerülni igazságügyminisztere elképzeléseit. Ennek egyik tanúbizonysága volt a sajtókérdés, melyben Horvát egy sokkal toleránsabb és liberálisabb álláspontot képviselt, akadályozva az (egyébként olykor csakugyan szélsőséges stílusban, erkölcsileg tarthatatlan módon megnyilvánuló) sajtó megrendszabályozását.

1869. szeptember 8-án szabadságáról visszatérve meglepetéssel konstataulta, hogy a minisztertanács ülésén szokástól eltérően megjelent osztálytanácsosa, Szilágyi Dezső is, a miniszté-

riumban alakult kodifikációs bizottság egyik tagja. Ekkor derült ki, hogy Szilágyi Andrassy megbízásából elkészítette a sajtótörvény módosításának tervezetét, melyet Horvát addig meg tudott akadályozni. Szó szoros értelemben az utolsó pillanatban blokkolta Horvát a sajtóviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslat elfogadását a kabinetben, amit ráadásul Szilágyi minisztere megbízására hivatkozva mutatott be. „Nemigen leplezett ironiával mondtam: „Remélem, hogy – mivel olyan törvényjavaslatról van szó, amelyért elsősorban én vagyok felelős – a minisztertanács meg fogja engedni, hogy annak tartalmával én is megismerkedhessem s hogy annak további tárgyalásaiban az igazságügyminiszter én saját személyemben képviselhessem. [...] A törvényjavaslatot, melyet – mint később megtudtam – Szilágyi a miniszterelnök közvetlen megbízásából készített, de amiről engem sem Andrassy, sem Szilágyi egy szóval sem értesítettek, csakugyan átvettem s azt íróasztalom fiókjába úgy elzártam, hogy többé soha napvilágra nem került. Mulatságos oldala a dolognak az, hogy Andrassy e törvényjavaslat iránt sem négy szemközt, sem a minisztertanácsban soha többé nem interpellált s úgy agyonhallgatta, mintha soha nem is létezett volna.”¹⁴

Hivatkozások:

¹ Vö. Bölöny József: Magyarország kormányai 1848-1975, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1976. 48. p.

² Kecskeméthy Aurél naplója 1851-1878 Sajtó alá rendezte, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Rózsa Miklós, Budapest, 1909. Franklin Társulat, 1867. március 7. 227. p.

³ Kecskeméthy 1909. 1867. november 29. 245-246. p.

⁴ Kecskeméthy 1909, 1867. november 29., 245-246. p.

⁵ Vasmegeyi Lapok, 1884. 20. sz. 1884. március 9. Emlékezés Horvatra

⁶ Kákay Aranyos: Horváth Boldizsár. In: Nagy férfaink. Legujabb fény- és árnyképek. Budapest 1874. A szerző tulajdona., 129-134. p.

⁷ Kákay 1874. 130. p.

⁸ Halász Imre: Egy letűnt nemzedék. Emlékek a magyar állam kialakulásának újabb korszakából. Budapest, 1911. a Nyugat kiadása. 407. p.

⁹ Kecskeméthy 1909. 1867. november 29. 245-246. p.

¹⁰ Kákay Aranyos: Horváth Boldizsár. In: Nagy férfaink. Legujabb fény- és árnyképek. Budapest 1874. A szerző tulajdona., 123. p.

¹¹ Horvát Boldizsár: Emléktöredékek köz- és magánéletéből Sajtó alá rendezte Cieger András – Matolcsi Réka Budapest, 2021. Gondolat Kiadó 87. p.

¹² Horvát 2021, 91. p.

¹³ Horvát 2021, 92. p.

¹⁴ Horvát 2021. 72.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Horvát Boldizsár.

Forrás: <https://images.app.goo.gl/fZyvx9x1RDRY2xkg9>

2. oldal: Szilágyi Dezső Boldizsár. Forrás: <https://images.app.goo.gl/n1Upjtd7viTJN4L56>

Letöltve: 2025. február 27.